

Voorwoord

Op het eerste gezicht lijkt het postmodernisme het droomtijdperk van iedere onderzoeker. In tegenstelling tot bijna ieder ander intellectueel en kunsttijdperk, kende het postmodernisme een manifest, dat door de meeste postmodernisten werd onderschreven. Het is *La condition postmoderne* van Jean-François Lyotard, die hierdoor ineens een beroemdheid werd. Hij definieert het postmodernisme als: 'het ongeloof aan de metavertellingen'¹. Schitterend, alleen de vraag waarom en hoe moet nog beantwoord worden. Dat is ook het punt waar de problemen beginnen. Lyotard stelt namelijk: 'De narratieve functie verliest haar functoren: de grote held, de grote gevaren, de grote omzwervingen en het grote doel. Ze valt uiteen in wolken van narratieve, maar ook denotatieve, prescriptieve, descriptieve en andere taalelementen, die ieder pragmatische valenties² *sui generis* (cursivering Lyotard, red.) met zich meevoeren. Ieder van ons leeft op de kruispunten van vele van deze valenties.'³ Deze kruispunten van vele valenties zijn ook precies waar het probleem begint en waar de literatuur over het postmodernisme eenzelfde differentiatie laat zien als het postmodernisme zelf.

Misschien dat een ander voorbeeld nog beter laat zien wat het postmodernisme is. Na jaren verzet heeft de Groninger bevolking enige tijd geleden het Groninger museum in haar hart gesloten. Het 'eerste postmodernistische gebouw in Nederland' heeft juist om haar postmodernisme en de daarmee samenhangende stilistische veelvormigheid veel verzet gewekt. Wat nu heeft dat verzet gebroken? Was het het *Getekend Dagboek* van Bas Meerman dat om haar schaamteloze pornografische pretenties zelfs bij het verlichte deel van de natie enig protest veroorzaakte? Was het wellicht de tentoonstelling van de Ploeg-schilder Jan Wieggers, wier expressionistische doeken op fel neongekleurde wanden te zien waren? Helaas het was ook niet de schitterende *Wege der Weltweisheit* : die *Hermannsschlacht* van Anselm Kiefer. De oorzaak voor de acceptatie was de tentoonstelling van Ilja Repin en het enorme aantal bezoekers dat erop af kwam.

Tot voor kort was Ilja Repin in Nederland niet anders bekend, dan als een schilder over wie bijvoorbeeld Malevich zich zeer negatief had

1 Jean-François Lyotard, *Het postmoderne weten. Een verslag* (Kampen 1996) 26.

2 Lyotard gebruikt 'valentie' om de veelzijdigheid van een 'waarde' aan te geven.

3 Lyotard, *postmoderne weten*, 26-27.

uitgelaten. Dat hoeft niemand te verbazen. De naturalistische en soms sentimentalistische doeken van Repin staan mijlen ver van de abstracte vormtaal van zijn tijdgenoot. Dat Repins, in zijn tijd al ouderwetse stijl, toch nu nog op zulke grote aantallen bezoekers kon rekenen, mag een triomf van het postmodernisme genoemd worden. En het geeft meteen een ander probleem aan voor onderzoekers en voor de redactie van dit tijdschrift. Ondanks *La condition postmoderne* bestaat het postmodernisme niet en is ieder 'het' postmodernisme 'een' postmodernisme. Dat komt bij uitstek ook tot uiting in de kunst. Nergens blijkt de ongebreideldheid van het postmodernisme beter dan in de kunst. Vandaar dat de redactie als thema *De Verbeelding van het Postmodernisme* heeft uitgekozen en verschillende auteurs heeft uitgenodigd om over verschillende van die 'verbeeldingen' te schrijven.

Els Jongeneel beschrijft in haar artikel de opkomst, de grootheid en uiteindelijk de val van het postmodernisme in de Franse literatuur. Karl Hupperetz behandelt een specifieke vorm van literatuur, te weten het theater. En Katalin Herzog laat zien hoe het postmodernisme ontstond in de na-oorlogse Westerse kunst en haar stijlontwikkeling heeft bepaald. Ten slotte maakt ook zij de balans op van het postmodernisme. Wel heel postmodern is de bijdrage van Frank Ankersmit. Hij laat zien hoe het postmodernisme, door haar differentiatie, zijn eigen werk heeft beïnvloed. Van daaruit komt hij echter tot een analyse van de geschiedenis na het postmodernisme. Zonder het postmodernisme als het einde van de geschiedenis te beschouwen is Ankersmit toch somber over de toekomst. De redactie hoopt dat deze somberheid een prikkeling en uitdaging zal zijn voor veel lezers.

Tot slot heeft het themagedeelte dit keer nog een heel bijzondere bijdrage, namelijk in de vorm van de schilderijen Amerikaanse kunstenaar William Schaff. Schaff is sterk beïnvloed door het postmodernisme en zijn werk is een weerslag van die worsteling.

In het supplementsgedeelte gaat Emily Hemelrijk een heel eind verder terug in de tijd en beschrijft een grafsteen waarop een vrouw mannelijke deugden worden toegedicht. Frits Boterman schrijft in de rubriek Persoonlijkheden over Oswald Spengler en diens cultuurpessimisme. Frank Grootemaat schrijft over een eigentijdser onderwerp, namelijk mensenrechtenschendingen in Suriname. Tot slot betoogt Hein Braaksma in de rubriek Hoog van de Toren dat het tijd is voor sublieme kunst.

De redactie wenst u veel leesplezier toe.